

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Юлия Георгиева Дончева

(Русенски университет „Ангел Кънчев“)

на материалите, представени за участие в конкурс

за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“

в докторска програма Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика) от професионално направление 1.2. Педагогика, област на висше образование 1. Педагогически науки, Педагогически факултет, катедра „Социална и специална педагогика“, ШУ „Еп. К. Преславски“

1. Данни за конкурса.

Във връзка с обявена процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“, със Заповед на Ректора № РД-16-031/23.03.2022 г. на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, участва докторант **Антоанета Димитрова Годоранова** с тема на дисертационния труд *„Мултисензорният принцип при овладяването на социални умения при деца със специални образователни потребности (I-IV клас)“*.

Спазени са всички предварителни процедурни и нормативни правила предвидени по настоящата процедура.

2. Кратки биографични данни за кандидата.

От представената автобиография се разбира, че докторантката е родена през 1963 г. в гр. Шумен, България. След завършване на образованието си (всъщност не може да се каже, че е „завършила образованието си“, защото е типичен пример и представител на т.нар. „Lifelong learning“, продължава да учи, да се образова, над/из/гражда се и сега. Работила е и работи само в сферата на образованието (било то и

специално), като начален учител, пом.-директор и др. Притежава множество квалификации, обучения, степени и участия в курсове. Очевидно е, че няма да спре да се развива, да надгражда наученото и да се образова, за което заслужава адмирации. От 2016 е задочен докторант в ШУ „Еп. К. Преславски“, Педагогически факултет, катедра „Социална и специална педагогика“. В същата година и до момента е директор на РЦПППО, гр. Шумен.

Относно докторантския ѝ период, Антоанета Тодорова е зачислена със Заповед на Ректора РД-10-144/27.01. 2016 г. с научен ръководител проф. д-р Снежана Христова Николова. През 2020 г. Заповед на Ректора РД-10-160/09.03.2020 г. и на основание чл. 15 ал. 1 от Правилника за развитие на академичния състав в Шуменски университет и на решение на ФС на ПФ (Протокол № ФД-02-07/24.02.2020 г.) срокът и е удължен с една година. Положила е докторантските си минимума отлично и в срок. Със заповед на Ректора РД-10-137/01.03.2021 г. е отчислена с право на защита, считано от 01.02.2021 г.

3. Общо описание на представените материали (научни трудове).

Докторантката участва със следната научна продукция, съотнесена към Наукометричните критерии за минималните национални изисквания към научната и преподавателска дейност на кандидатите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности, Област 1. Педагогически науки, както следва:

- *Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, Група А, Показател 1 → 50 точки.*
- Автореферат.

• *Публикации* - 7 броя общо, от които 3 в съавторство и 4 броя самостоятелни, едната е на английски език. Публикувани в периода от 2016 до 2021 г., със следните показатели:

-Група Г 7. Статии и доклади, публикувани в *нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове* → 4 броя самостоятелни x 10 точки = 40 точки; 3 броя в съавторство x 5 точки = 15 точки. Общо = 55 точки.

Сумата от показателите на съответните групи в съдържанието **напълно отговаря** на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСРБ за област 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика.

4. Обща информационна характеристика за структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Съдържанието на разработката е в следната последователност: Увод; 4 глави; Изводи и препоръки; Научни приноси на дисертационния труд; Заключение; Литература, обхващаща 136 заглавия на кирилица и 33 на английски език; Приложения. Дисертацията е с общ обем от 288 страници, от които 258 активен текст, 13 страници библиография и 17 страници приложения. Записката включва 1 диаграма, 21 фигури, 26 графики и 3 таблици. Авторефератът следва структурата, изводите, препоръките и научните приноси на научния труд.

ПЪРВА ГЛАВА. ЗНАЧЕНИЕ НА МУЛТИСЕНЗОРНИЯ ПРИНЦИП В ОБУЧЕНИЕТО – ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ, разглежда в параграфи и подпараграфи: Основания за използване на мултисензорния принцип в обучението; Технология на мултисензорното познание; Мултипознавателни стратегии – метакогнитивни и метаафективни; Мултисензорната познавателна компетентност като трансверсална;

Дидактически стратегии за развитие на мултисензорно познание; Мултисензорният принцип чрез синестезия и синергетика в обучението; Теории, доказващи значимостта на мултисензорния принцип; Теория на множествената интелигентност на Хауърд Гарднър; Универсален дизайн за учене; Универсален дизайн за учене.

ВТОРА ГЛАВА. ОВЛАДЯВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ПРИ ДЕЦАТА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В КОНТЕКСТА НА ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ. Тук дисертантката разглежда Философията на приобщаващото образование в новата нормативна уредба; Профила на приобщаващия учител; Теоретични обосновки за ориентиране на образователната система към даване на умения за живот; Видовете социални умения; Основни характеристики на социалното развитие в детска възраст; Социалните умения и социално-емоционалното учене при децата със специални образователни потребности.

ТРЕТА ГЛАВА. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО. В нея са представени: Обекта и предмета на изследването; Цел, задачи, хипотеза; Методи на изследване; Контингент на изследването; Инструментариум на изследването; Етапи на изследването – Констатиращ, Формиращ и Контролен, в който авторката е извела и направила анализ на резултати от реализираното обучение.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ. Докторант Антоанета Тодоранова отделя цяла глава, за да визуализира и онагледи коректно: Анализа на резултатите от констатиращия етап, чрез Въпросник I част за общообразователни учители; Въпросник II част за общообразователни учители и специалисти; Анализ на самостоятелна

работа на участниците в обучението; Анализ на резултатите от контролния етап – Въпросник III част за общообразователни учители и специалисти.

Отлично впечатление правят инструментите и образователната програма, която е апробирана. Абсолютно пунктуално и изчерпателно са отразени и анализирани количествените и качествените данни по всички критерии, показатели и таргетни групи, участници в оценката.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ. Изведени са 19 (деветнадесет) обобщени извода и 5 (пет) препоръки по посока анализа на резултатите от опитно-изследователската работа.

ПРИНОСИ. Приносните моменти, 6 (шест) на брой са представени отделно ясно, коректно и най-вече, което е изключително важно, с насоченост към приложение в реалната практика. Напълно обхващат целия процес от зародиша до успешната му финализация.

БИБЛИОГРАФИЯ. Използваните източници са съвременни и актуални по темата.

ПРИЛОЖЕНИЯ. Обстоятелствените и коректно представени, на 17 страници приложения, служат като доказателствен, авторски, материал апробиран в процеса на научното изследване.

5. Обща оценка на дисертационния труд.

5.1. По отношение на актуалност на проблематиката.

Всеки един педагог, независимо дали е специален или не търси варианти, методи, подходи, за да може информацията, която преподава да бъде устойчива за обучаемите. В тази връзка ще си позволя да цитирам авторката: „Мултисензорният подход представлява умишлено въздействие върху всички канали на детското възприятие в урока: чуйте, вижте, направете, кажете, почувствайте. Използването му повишава мотивацията и интереса към изучаването както на определен обучителен материал, така

също и на усвояването на определени социални умения. Мултисензорното обучение развива всички сензорни канали при децата, то помага да се концентрира и задържа тяхното внимание, за да се запази материалът на урока в дългосрочната им памет”. Нима има нещо по-добро от това да се даде още един апробиран модел? Поздравления, колега!

Запознавайки се с разработката на научния труд еднозначно може да се заключи, че познаването на проблематиката от докторантката е видна. Тя с лекота борави с понятия, извежда дефиниции, демонстрира прогностична култура.

6. Обща характеристика на дейността на кандидата.

6.1. Характеристика и оценка на дисертационния труд. Достоверност, като основа за изводите. Степен на участие на докторанта в разработката на дисертацията и изводите.

Конкретизирайки *характеристиката и оценката на дисертационния труд* на prima vista прави впечатление авторското търсене относно постановката за същността, съдържанието и характеристиката на приобщаващото образование при деца със специални образователни потребности и не само за тях. Тези търсения докторантката проследява в цялата научна разработка до заключението, препоръките и приносите.

Достоверност на изводите. Изследователската работа се базира на откриване, прилагане и верифициране на **Възможностите за усвояване на социални умения в условията на приобщаващо образование чрез ефективна мултисензорна учебна среда**, което я прави не само дисертабилна, но и с възможност за развитие, с поглед напред в бъдещето.

Степен на участие на докторанта в разработката на дисертацията и изводите. В никакъв случай не може да се постави под съмнение авторското участие. Важен научно-изследователски факт е, че присъства

изключително богата емпиричната доказуемост, чрез която се апробира представената теза. Това всъщност е едно от най-важните акценти за реална научна дейност, рефлексиреща в продукцията, т.е. *качество*, проверено чрез практиката.

6.2. Приноси (научни, научно приложни, приложни).

Докторант Антоанета Димитрова Тодоранова извежда напълно коректно 6 (шест) основни приноса, с прилежащи аргументи, в дисертационната разработка, създавайки впечатление за отговорен и ангажиран към актуалните търсения и развитие на децата, изследовател. Което се доказва с цялостната ѝ разработка.

7. Основни достойнства и личен принос на докторанта.

Изложените доказателства и аргументи ми дават основание категорично да не подлагам на съмнение горепосочените достойнства и лични приноси на докторантката. Освен това, разработки от този род трябва да намерят място в научната литература, за да могат педагогическите и непедagogически специалисти и експерти, родителите, заинтересованите по проблематиката да открият своите отговори.

Тук е мястото да поздравя научния ръководител на докторантката, проф. д-р Снежана Николова, за изключително професионалното и компетентно ръководене и финализиране на научния труд, чиято тематика е особено значима за когнитивното, емоционалното и ментално развитие на детето.

8. Препоръки. Критични бележки. Въпроси към докторанта.

Научната продукция – дисертация, автореферат и публикации, предоставена за участие в конкурса не съдържа слабости, които да омаловажат нейните достойнства.

Като препоръка мога да отбележа следното: добре е докторантката да разшири своето участие в международни образователни проекти. Тоест да има стремеж за/към популяризиране на резултатите от изследователската дейност в публикации на английски и друг език. Изследвания, като тук представеното ни, трябва да бъдат „чути“ и „видни“ за националната и световна научна общественост.

Въпроси:

-Срещнахте ли трудности при разработването на дисертацията? Какви, от какво естество бяха и защо се получиха?

-Как виждате развитието на *„Мултисензорният принцип при овладяването на социални умения при деца със специални образователни потребности (I-IV клас)“* в бъдещата Ви конкретна работа (от тук нататък, как ще го/я развивате)?

-Посочете, според Вас, трудностите, факторите, които биха възпрепятствали масовото, бих казала на национално ниво внедряване на концепцията Ви, имайки предвид факта, че сте директор на един от 28-те РЦПППО в България, тоест възможност имате, но...или няма „но“?

9. Автореферат.

Авторефератът, с общ обем от 55 страници, отговаря на всички стандартни изисквания за синтезирана и адекватна, аналитико-систематична разработка на първичния документ, научния текст, както и обективното отразяване съдържанието на дисертационното изследване. Спазени са научните и техническите изисквания за оформянето и презентирането му в хартиения вариант, и в дигиталния вид като On-line публикация.

10. Заключение.

Докторант Антоанета Димитрова Тодоранова е изпълнила задълженията си произтичащи от изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника на Шу „Еп. Константин Преславски“, както и задълженията по съответния индивидуален учебен план на докторанта, тоест отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал.1 от ППЗРАСР. Формата и съдържанието на дисертационния труд отговарят на изискванията на чл. 27 от ППЗРАСРБ, Всички административни процедури са спазени.

Имайки предвид гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси.

Давам своя **положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“** на Антоанета Димитрова Тодоранова в докторска програма Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика) от професионално направление 1.2. Педагогика, област на висше образование 1. Педагогически науки.

Рецензент, член на научното жури:

(Проф. д.н. Юлия Дончева)

30.03.2022 г.